

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ ВИТРАТ

В статті розглянуто різні трактування терміну "витрати" як одного із найважливіших термінів, навколо якого групуються інші менш важливі терміни, адже однозначне трактування терміну "витрати", визначення сфер його застосування в науці та практиці має непересічне значення. Досліджено сутність витрат як економічних категорій, здійснено аналіз праць вчених попередників щодо визначення змісту категорій витрати, визначено головні проблеми щодо її трактування.

Ключові слова: витрати, ресурси, класифікація витрат, управління витратами, витрати виробництва.

В статье рассмотрены различные определения термина «затраты» как одного из самых важных понятий, вокруг которого группируются другие термины, поскольку однозначного определения термина «затраты», определения сфер его применения в науке и практике имеет большое значение. Исследовано суть затрат как экономической категории, проведен анализ трудов ученых предшественников, касаемо сущности категории затрат.

Ключевые слова: затраты, ресурсы, классификация затрат, управление, производственные затраты.

Постановка проблеми. Ефективна діяльність підприємства та його майбутній розвиток ґрунтується, в першу чергу, на правильному розумінні та визначенні витрат, як однієї з важливих якісних характеристик його функціонування та є для підприємства ключовим у фундаменті його діяльності. Витрати є одним з найважливіших факторів, що визначають розмір доходів підприємств, а відповідно і їх фінансовий стан, конкурентоспроможність та рентабельність.

Аналіз публікацій. Трактуванню терміну «витрати» приділяється багато уваги у базових положеннях економічної теорії та розглядається у працях багатьох як вітчизняних, Андрющенко Н. С., Бутинця Ф. Ф., Череп. А.В., Валуєва Б. І., Герасимовича А. М., Голова С. Ф., Кіндрацької Л. М., Турило А.А., Кужельного М. В., Кузьмінського Ю. А., Линника В. Г., Мниха Є. В., Савченка В. Я., Сопка В. В., Давидовича І.Є., Чумаченка М. Г., так і зарубіжних Е. Бріттона, Дж. К. Ван Хорна, В. Говіндараджана, К. Друрі, Б. Нідлза, Б. Райна, Т. Скоуна, Р. Холта, Ч. Хорнгрена, Дж. Фостера вчених економістів. Так Партин Г.О. досліджує економічну сутність, класифікацію витрат та їх чинників, Череп А.В. розглядає питання сутності, класифікації витрат та управління витратами суб'єктів господарювання, Ю.В. Сіра досліджує питання обліку та розподілу загальновиробничих витрат, а також організації обліку витрат на базі сучасних інформаційних технологій,

прогнозування витрат і визначення резервів зниження собівартості продукції. Значний науковий інтерес викликає групування трактувань про витрати в різних облікових теоріях. Нині відомо чимало різних облікових теорій, що виникли внаслідок певних історичних і соціальних умов, що переважали в той або інший період, а також внаслідок розвитку виробництва, техніки та бухгалтерського обліку як науки загалом.

Виділення невирішених раніше частин проблеми. Проблематика правильної методології дослідження економічної сутності витрат привертає увагу як багатьох вчених так і керівників підприємств. Правильний підхід до формування витрат та методології їх дослідження дасть можливість ефективно використовувати ресурси підприємства, здійснювати глибокий аналіз процесів та явищ, які в тій чи іншій мірі впливають на діяльність підприємства.

Ціллю роботи є узагальнення сутності витрат як економічної категорії.

Виклад основного матеріалу. Підприємство будь-якої форми власності під час своєї діяльності здійснює певні витрати (матеріальних, нематеріальних, грошових і трудових ресурсів), пов'язані з простим і розширеним відтворенням основних та оборотних засобів, виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг, виконанням робіт тощо.

Щодо самих витрат, то варто відзначити їх неабияку складність та різноплановість як економічної категорії. Це досить добре ілюструється багатим арсеналом різноманітних їх визначень та класифікацій, що використовуються в економічній науці та практиці.

Еволюція знань про витрати має свою історію та етапи становлення. Витрати – категорія економічна. Проте їх виникнення і розвиток розглядають в історичному аспекті. Виокремлюють чотири етапи розвитку знань про витрати:

- перший етап – публічна звітність про витрати, відслідковування, облік і контроль витрат на господарському і державному рівнях (XXVIII – II ст. до н.е., формується найпростіше уявлення про витрати та їх роль у веденні господарства);

- другий етап – здійснення спроб розкрити суть поняття “витрати”, поява різних теорій витрат (XIV-XIX ст., характеризується значними внесками у дослідженнях витрат, зокрема, поняття витрати);

- третій етап – використання математичних методів в теорії, дослідження поведінки витрат, вивчення витрат як об'єкту обліку і контролю (XX ст., характеризується використанням математичних моделей у теорії витрат);

- четвертий етап – виникнення нового напрямку дослідження – управління витратами (кін. XX – поч. XXI ст.) [1].

Таким чином витрати виникли із появою товарного виробництва і товарного обігу. Тому розкриття сутності витрат у різні часи пов'язують із типом економіки, економічним устроєм, формою власності на засоби виробництва, функціями торгівлі як галузі економіки, а також становленням і розвитком економічної думки[2].

В економічній літературі термін «витрати» розглядають з різних точок зору, залежно від специфіки їхнього використання. Визначення категорії «витрати» наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.- Визначення витрат як економічної категорії

№	Визначення	Автор(и)
1	Витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу в наслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.	Шваб Л.І.
2	Витрати – це виплати, які фірма повинна зробити, або ті доходи, які фірма повинна забезпечити постачальнику ресурсів для того, щоб відволікти ці ресурси від використання в альтернативних виробництвах.	К.Р. Макконнелл
3	Витрати - зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу. Тобто витрати підприємства повністю пов'язані з використанням (відтоком) грошових коштів.	Нападовська Л. В.
4	Витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів	Череп А.В.
5	Витрати - матеріальні і грошові кошти, витрачені з метою одержання доходу	Лень В. С.
6	Витрати – грошова оцінка матеріальних та інших коштів, що витрачаються підприємством на виробництво та реалізацію продукції	Крушельницька О. В.
7	Витрати – це вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети	Турило А.М., Кравчук Ю.Б., Турило А.А.
8	Витратами називаються витрати у виробничому процесі праці і засобів виробництва для виготовлення продукції	Бутинець Ф.Ф

Джерело: згруповно автором за матеріалами [3 – 9].

Підсумовуючи наведені визначення можемо зазначити, що різні науковці трактують витрати як економічну категорію по різному, але ці визначення мають і спільні риси.

Так, багато науковців пов'язують визначення витрат з витрачанням матеріальних та грошових коштів на виробництво та реалізацію, також підкреслюють, що витрати, це вартісне вираження витрачених ресурсів. На нашу думку, слід погодитись з Скрипник М.І., який на основі ретроспективного та глибокого вивчення даної категорії пропонує наступне визначення витрат – «витрати як економічна категорія – це грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі підприємства, а також показник ефективності діяльності господарюючого суб'єкта» [10].

Висновки. Сучасні умови господарювання характеризуються глобалізацією, інтеграцією та інформатизацією сфер діяльності, що потребують від сучасних керівників оперативного, чіткого та ефективного плану дій стратегічного розвитку підприємства.

Саме тому, на початку своєї діяльності будь-яке підприємство України повинно точно визначитись з сутністю поняття «витрати», спираючись на законодавчу базу країни, спеціалізовані нормативні акти, що регулюють визначення даної категорії та на економічні, юридичні, організаційні, технологічні умови свого функціонування.

Список використаних джерел

1. Андрищенко Н.С. Суть і значення витрат: історичний аспект / Н.С. Андрищенко // Економічна теорія та історія економічної думки. – 2007. – № 5. – С. 3-7.
2. Байдик О. Нормативний метод обліку витрат на виробництво продукції / О. Байдик // Баланс. – 2001. – № 7. – С. 50-61.
3. Теорія бухгалтерського обліку : монографія / Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандлер, Р. Мате- зіч та ін.; за заг. ред. Л. В. Нападовської. — К. : Київ, 2008. — 735 с.
4. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання.: монографія / А.В.Череп Ч. І.-2-ге. вид..стереотип.- Х.:ВД «Інжек»,2007-368с.
5. Скрипник М.І. Сутність витрат як економічної категорії. М.І. Скрипник Теоретичні та прикладні питання економіки 2009. № 18 Т1 – с. 160 – 167

NATURE AND MAIN PROBLEM DETERMINATION OF ECONOMIC COST CATEGORY

The paper considers different interpretations of the term "costs" as one of the most important terms, which are grouped around other less important terms as unambiguous interpretation of the term "costs" definition of its scope in the science and practice is critical.

Profit maximization as the main goal of economic activity separate industrial and economic system provides a balanced use of available and potential resources of the enterprise on the principle of minimizing costs, implemented in the management of its financial and economic activities.

The evolution of knowledge about the costs of its own history and stages of development. The costs - economic category. However, their origin and development are considered in historical perspective.

Costs arising from the emergence of commodity production and circulation of commodities. Therefore, disclosure of costs at different times associated with the type of economy, economic systems, and ownership of the means of production, trade functions as economics, as well as the formation and development of economic thought.

In itself, the concept of "costs" characteristic of any enterprise, but literature and recent publications noted that at present there is no single view on its interpretation.

Current economic conditions characterized by globalization, integration and information of areas in need of modern operational managers, clear and effective plan for the strategic development of the company.

Therefore, their starting any enterprise Ukraine should just decide on the essence of the concept of "cost", based on the legal framework of the country, special regulations governing the definition of this category and the economic, legal, organizational, technological conditions of its operation.